

ОГЛЯДИ

УДК 616.31-084-053.2/.6

**О. Е. Рейзвіх, к. мед. н.,
О. В. Деньга, д. мед. н.,
С. А. Шнайдер, д. мед. н.**

Державна установа «Інститут стоматології та щелепно-лицевої хірургії Національної академії медичних наук України»

**ОБҐРУНТУВАННЯ КОНЦЕПЦІЇ
СТРАТЕГІЇ АНТИДИСБІОТИЧНОЇ
ПРОФІЛАКТИКИ ОСНОВНИХ
СТОМАТОЛОГІЧНИХ ЗАХВОРЮВАНЬ
У ДІТЕЙ**

Мета. Розробка концепції стратегії антидисбіотичної профілактики основних стоматологічних захворювань у дітей є зниження рівнів стоматологічної та соматичної захворюваності, забезпечення стоматологічного здоров'я дітей на рівні середньоевропейських показників (згідно рекомендаціям ВООЗ) та зменшення обоюдного впливу стоматологічного статусу та загального здоров'я.

Організаційна система забезпечення реалізації в Україні стратегії профілактики основних стоматологічних захворювань у дітей була затверджена на нараді з питань комунальної профілактики в Україні, навчання гігієніста зубного, його ролі в профілактичних заходах та підвищення рівня стоматологічного здоров'я населення України 7 листопада 2013 року.

Головна роль у реалізації запропонованої стратегії належить кабінетам з профілактики стоматологічних захворювань, які повинні існувати в ЛПЗ стоматологічного профілю, в ЗОШ, в дитячих дошкільних закладах, в жіночих консультаціях, Важливою складовою реалізації вищезазначеної стратегії є співробітництво із МОН та професійними організаціями.

Ключові слова: стратегія профілактики, стоматологічна допомога, діти.

О. Е. Рейзвих, О. В. Деньга, С. А. Шнайдер

Государственное учреждение «Институт стоматологии и челюстно-лицевой хирургии Национальной академии медицинских наук Украины»

**ОБОСНОВАНИЕ КОНЦЕПЦИИ
СТРАТЕГИИ
АНТИДИСБИОТИЧЕСКОЙ
ПРОФИЛАКТИКИ ОСНОВНЫХ
СТОМАТОЛОГИЧЕСКИХ
ЗАБОЛЕВАНИЙ У ДЕТЕЙ**

Целью разработки концепции стратегии антидисбиотической профилактики основных стоматологических заболеваний у детей является снижение уровня стоматологической и соматической заболеваемости, обеспечение стоматологического здоровья детей на уровне среднеевропейских показателей (согласно рекомендациям ВОЗ) и уменьшение обоюдного влияния стоматологического статуса и общесоматического здоровья.

Организационная система обеспечения реализации в Украине стратегии профилактики основных стоматологических заболеваний у детей была утверждена на совещании по вопросам коммунальной профилактики в Украине, обучение гигиениста зубного, его роли в профилактических мероприятиях и уровня стоматологического здоровья населения Украины 7 ноября 2013.

Главная роль в реализации предложенной стратегии принадлежит кабинетам по профилактике стоматологических заболеваний, которые должны существовать в ЛПУ стоматологического профиля, в средних общеобразовательных школах, в детских дошкольных учреждениях, в женских консультациях и пр.

Важной составляющей реализации вышеупомянутой стратегии является сотрудничество с МОН и профессиональными организациями.

Ключевые слова: стратегия профилактики, стоматологическая помощь, дети.

О. Е. Reyzvikh, O. V. Den'ga, S. A. Shnajder

State Establishment «The Institute of Stomatology and Maxillo-Facial Surgery of the National Academy of Medical Science of Ukraine»

**SCIENTIFIC BACKGROUNDING
OF THE CONCEPT OF ANTIDISBIOTIC
PROPHYLAXIS STRATEGY OF MAIN
STOMATOLOGICAL DISEASES
IN CHILDREN**

ABSTRACT

The goal of developing a concept of strategy for dysbiotic prophylaxis of major dental diseases in children is to reduce the levels of dental and somatic illness, to provide children with dental health at the level of the European average (according to WHO recommendations) and to reduce the mutual impact of dental status and general health.

The organizational system for ensuring the implementation of the strategy for the prevention of major dental diseases in children in Ukraine was approved at a meeting on communicative prevention in Ukraine, dental hygienist training, its role in preventive measures and raising the level of dental health of the population of Ukraine on November 7, 2013.

The main role in the implementation of the proposed strategy belongs to the offices for the prevention of dental diseases, which should exist in the dental clinic, in secondary schools, in kindergartens, in women's counseling,

An important part of the implementation of the above-mentioned strategy is cooperation with the Ministry of Education and Science and professional organizations.

Key words: *prevention strategy, stomatologic help, children.*

Метою розробки стратегії дисбіотичної профілактики основних стоматологічних захворювань у дітей є зниження рівнів стоматологічної та соматичної захворюваності, забезпечення стоматологічного здоров'я дітей на рівні середньоевропейських показників (згідно рекомендаціям ВООЗ) та зменшення обоюдного впливу стоматологічного статусу та загального здоров'я. Основними напрямками стратегії є координована політика та удосконалення законодавчо-нормативної бази щодо збереження стоматологічного здоров'я, посилення роботи стоматологічної служби, законодавча підтримка з боку МОЗ та МОН України, наукових установ НАМН, а також громадських організацій, а саме: на рівні Асоціації стоматологів України, Асоціації гігієністів зубних України та Української асоціації дитячої стоматології.

Конкретні завдання стратегії полягають у тому, щоб забезпечити поєднання комплексної роботи по усуненню або зменшенню впливу чинників ризику та їх детермінантів із удосконаленням системи надання стоматологічної профілактичної та лікувальної допомоги дітям з метою найбільш ефективної профілактики стоматологічних захворювань у дітей.

Запропонована стратегія може бути досягнута шляхами, які доповнюють один одного: попередження виникнення стоматологічних захворювань у дітей завдяки використанню програм первинної профілактики – контроль за факторами ризику, формування здорового способу життя у населення, зокрема вагітних та дітей різного віку; інформування населення та профілактична освіта (первинна профілактика); профілактична робота з педагогами та медичним персоналом в дитячих дошкільних закладах та загальноосвітніх школах; раннє виявлення факторів ризику (незадовільний стан гігієни порожнини рота, шкідливі звички у дітей, нераціональне харчування, множинний карієс та не каріозні хвороби зубів у дітей; медико-генетичне консультування родин з метою визначення схильності до стоматологічної патології; вторинна та третинна профілактика. Обрані шляхи з акцентом на первинну

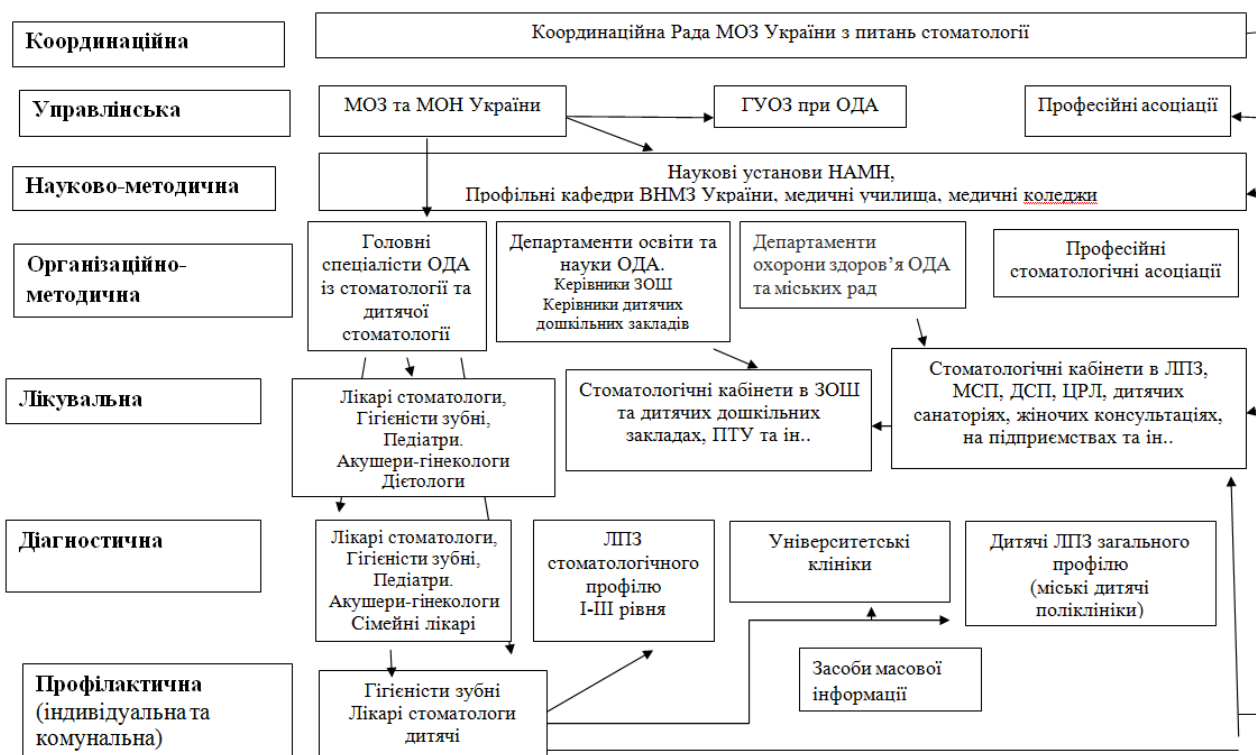
профілактику основних стоматологічних захворювань повністю відповідають рекомендаціям ВООЗ щодо ефективної системи охорони стоматологічного здоров'я. Основним діючим професіоналом в реалізації головних профілактичних напрямків стратегії повинні бути гігієністи зубні та лікарі стоматологи, згідно кваліфікаційним вимогам.

Стратегія направлена на дітей різного віку та вагітних жінок, оскільки не можливо отримати позитивний результат у школярів, якщо на приділяти увагу стоматологічному здоров'ю дітей у ранньому дитячому та дошкільному віці. Усі методи профілактичної роботи повинні бути орієнтовані на вікові групи дітей та окремо для вагітних жінок. Запропоновані методи повинні бути науково-обґрунтовані та доказові. З метою забезпечення високого рівня якості при проведенні лікувально-профілактичних дій необхідно розробити програми курсів удосконалення та систему безперервної освіти для гігієністів зубних. Для цього треба залучити провідних спеціалістів профільних кафедр вищих навчальних медичних закладів та наукових установ.

Організаційна система забезпечення реалізації в Україні стратегії профілактики основних стоматологічних захворювань у дітей була затверджена на нараді з питань комунальної профілактики в Україні, навчання гігієніста зубного, його ролі в профілактичних заходах та підвищення рівня стоматологічного здоров'я населення України 7 листопада 2013 року. Декларація наради експертів щодо ролі гігієніста зубного в профілактичних заходах та підвищення рівня стоматологічного здоров'я населення України прийнята як офіційна позиція ДУ «ІС НАМН», АСУ та АГЗУ [1].

Координатором в реалізації стратегії профілактики стоматологічних захворювань у дітей має забезпечувати Координаційна Рада МОЗ України з питань стоматології. Управління реалізацією стратегії покладається на головного позаштатного спеціаліста з дитячої стоматології МОЗ України (на національному рівні). На регіональному рівні управління покладається на головного позаштатного спеціаліста із стоматології та дитячої стоматології ОДА та управлінь охорони здоров'я відповідних регіонів. Важлива роль належить профільним асоціаціям та науковим установам НАМН: ДУ «ІСЦЛХ НАМН», ДУ «Інститут охорони здоров'я дітей та підлітків НАМН». Ключовою є співпраця з МОН України. Детальніше функціонально-організаційна модель профілактики основних стоматологічних захворювань у дітей надана на малюнку 1.

Головна роль у реалізації запропонованої стратегії належить кабінетам з профілактики

Мал. Організаційна модель профілактики основних стоматологічних захворювань у дітей з урахуванням соматичного статусу.

стоматологічних захворювань, які повинні існувати в ЛПЗ стоматологічного профілю, в ЗОШ, в дитячих дошкільних закладах, в жіночих консультаціях, на базі сімейних амбулаторій, в ЦРЛ, в дитячих санаторіях та ін. [2]. Або, як свідчить опит інших країн (Білорусь, скандинавські країни) альтернативою стаціонарним шкільним стоматологічним кабінетам є Центри стоматологічного здоров'я школярів. Потрібно також зазначити необхідність існування таких кабінетів в спеціалізованих школах інтернатах для дітей з різними вадами здоров'я, дитячих будинках, тощо. У цей кабінет дітей повинні направляти лікарі стоматологи, педіатри, сімейні лікарі ЛПЗ системи охорони здоров'я всіх видів власності та лікарі інших спеціальностей. Направлення повинно здійснюватись не тільки при наявності підозри на стоматологічну захворюваність, а й для здійснення дій на її попередження.

В жіночих консультаціях такий кабінет профілактики повинен існувати як для проведення профілактичної роботи з вагітними, так і для проведення санітарно-просвітницької діяльності гігієністом зубним. В профілактичних кабінетах ЗОШ та інших закладів передбачається проведення заходів первинної профілактики стоматологічних захворювань у дітей. Лікування та вторинна профілактика здійснюються в спеціалізованих ЛПЗ. За участю гігієніста складається індивідуальні профілактичні програми, які повинні бути зафіксовані в «амбулаторній карті стоматологічного здоров'я». Один раз на рік карти по-

винні бути проаналізовані лікарями-статистами в ДСП або інших ЛПЗ з метою визначити якість розроблених індивідуальних програм за такими критеріями: кількість первинних звернень з метою профілактики, кількість профілактичних оглядів, процент стоматологічно та соматично здорових дітей, динаміка показників стоматологічного здоров'я дітей, динаміка появи ускладнень.

Важливою складовою реалізації вищезазначеної стратегії є співробітництво із МОН та професійними організаціями. Враховуючи описані в підрозділі 6.6. наукові основи соматогенної стоматопатології, для здійснення основних напрямків стратегії в ЗОШ та дитячих дошкільних закладах повинен свою працю зробити дієтолог, керуючись новими науковими досягненнями в сфері харчування дітей та профілактики дисбіозу.

Створення електронного реєстру дитячого контингенту в регіонах дозволить планувати необхідні обсяги профілактичної допомоги дітям, розрахувати кадрове забезпечення та відповідне матеріально-технічне оснащення.

Раніше була запропонована функціонально-організаційна модель профілактики та диспансеризації хворих на генералізовані хвороби пародонту [3, 4].

Суттєвого перегляду та удосконалення потребує існуюча медична документація. Необхідно провести стандартизацію змісту історії профілактичних оглядів та історії хвороби; потрібна

комп'ютеризація усіх видів обліку – відвідувань, диспансеризації, лікування, контроль ефективності проведених профілактичних заходів, створення електронного ресурсу пацієнтів.

Концепція потребує економічного розрахунку. Але досвід багатьох країн вказує на те що профілактика стоматологічних захворювань на комунальному рівні дає суттєвий економічний ефект.

Список літератури

1. **Рейзвих О. Э.** Профессиональная гигиена полости рта у детей 12 лет с использованием технологии Air Flow. / О. Э. Рейзвих, Л. В. Анисимова, О. В. Деньга // Материалы конференции, посвященной 100-летию В. Ю. Ахундова. Азербайджан. В.Ахундов адына Милли Елми-Тядгигат Тибби Профилатика Институтунун елми ясарлари нязари вя тяжрци сяциййянин актуал проблемляриня щяяр олунмушдур. Баку. – 2016. – С. 300-302.

2. **Деньга О. В.** «Надання стоматологічної допомоги дитячому населенню та шляхи її оптимізації» / О. В. Деньга, О. Е. Рейзвих // Доповідь на науково-практичному семінарі «Нові технології в стоматології». – 2016, Одеса, 2 грудня – 2016 р.

3. **Антоненко М. Ю.** Обгрунтування стратегії профілактики захворювань пародонта в Україні / М. Ю. Антоненко // Східноєвропейський журнал громадського здоров'я. – 2012. – № 1 (17). – С. 83-84.

4. **Антоненко М. Ю.** Стратегія профілактики захворювань пародонта в умовах реформування здравоохр-анення в Україні / М. Ю. Антоненко // В сб. Труды 6-й Всероссийской научно-практической конференции с междуна-

родным участием «Здоровье – основа человеческого потенциала: проблемы и пути их решения». – 2011, Санкт-Петербург, 24-26 ноября 2011 г. – С. 130-133.

REFERENCES

1. **Rejzvih O. Je., Anisimova L. V., Den'ga O. V.** Professional hygiene of the oral cavity in children of 12 years using the technology of Air Flow. Materials of conference dedicated to 100-anniversary of V. Y. Akhundov. *Azerbaijan. V. Akhundov adyna Milli Elmi-Tjadgigat Tibbi Profilaktika Institutunun elmi jasarljari njazari vja tjazhrabi sjashhijjanin aktual problemljarinja shhjasr olun- mushdur.* Baku. 2016:300-302.

2. **Djen'ga O. V., Rejzvih O. E.** Nadannja stomatologichnoi' dopomogy dytjachomu naseleennju ta shljahy i'i' optymizacii' [Dental care for children's population and ways of its optimization]. *Dopovid' na naukovo-praktychnomu seminaru «Novi tehnologii' v stomatologii'».* 2016; *Odesa, 2 grudnja 2016 r.*

3. **Antonenko M. Ju.** The rationale for prevention strategies of periodontal diseases in Ukraine. *Shidnojevropejs'kyj zhurnal gromads'kogo zdorov'ja.* 2012;1(17):83-84.

4. **Antonenko M. Ju.** The strategy for the prevention of periodontal disease in the context of healthcare reforming in Ukraine. *Trudy 6-j Vserossijskoj nauchno-prakticheskoy konferencii s mezhdunarodnym uchastiem «Zdorov'e – os-nova chelovecheskogo potenciala: problemy i puti ih reshenija».* 2011; *Sankt-Peterburg, 24-26 nojabrja 2011 g.:*130-133.

Надійшла 16.08.17

